

*Луговий Ігор Олександрович*, доцент кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

## **АСПЕКТИ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ**

Жоден із заходів запобігання та протидії корупції не буде успішним, якщо під час їх реалізації буде відсутня підтримка з боку суспільства. Досвід багатьох країн свідчить про те, що активність громадян є головною передумовою подолання корупції.

Першим кроком до успіху в запобіганні корупційним проявам повинно стати виховання громадської та правової свідомості в суспільстві, що передбачає насамперед знання громадянами своїх прав й уміння їх захищати і відстоювати, а також формування в суспільстві негативного ставлення до корупції [1, с. 50].

Виділяють, як правило, три основні форми участі громадськості у запобіганні корупції: інформативна, консультативна та активна.

Інформативна участь є взаємодією суб'єктів владних повноважень із громадянами й об'єднаннями громадян, в ході якої першими надається інформація, що стосується самої процедури прийняття ними відповідних рішень. Формування та здійснення державної політики є прозорим лише за умови повного та відкритого інформування громадян, яке здійснюється як на вимогу або за запитом громадян та їх об'єднань, так і за ініціативою суб'єктів владних повноважень.

Консультативна участь є особливою формою участі громадськості у запобіганні корупції, оскільки саме нею забезпечується здійснення зворотного зв'язку між громадянином і владою. Консультації із заінтересованими особами спрямовані на забезпечення якісного виконання суб'єктами владних повноважень своїх функцій і завдань. Це не в останню чергу пов'язано з вивченням альтернативних поглядів, усвідомлення різниці між ними і необхідністю досягнення певного консенсусу.

Щодо активної форми, то вона за своєю сутністю є партнерством суб'єктів владних повноважень та громадян і їх об'єднань, яке перш за все полягає у виконанні другої роботи, пов'язаної з формуванням політики держави та прийняттям рішень за дорученнями перших. Дана форма також, в свою чергу, поділяється на такі види участі громадськості в запобіганні корупції, як контроль, аналіз, моніторинг, експертиза. При цьому даний перелік не є вичерпним.

Громадський моніторинг є запланованим, систематизованим, експертним, об'єктивним дослідженням обраної галузі діяльності громадянського суспільства, проведення якого відбувається відповідно до прийнятої схеми задля досягнення змін. Метою будь-якого моніторингу є подальша розробка ефективних шляхів удосконалення об'єктів моніторингу.

Щодо громадських експертиз, то процедура і порядок їх проведення встановлює постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» [2].

Основна відмінність між громадськими моніторингом і експертизою полягає в тому, що перший є суттєво ширшим за другу. Експертне середовище також визнає моніторинг більш автономним і демократичним. Це пов'язується з можливістю його спрямування на всі види діяльності органів публічної адміністрації. На практиці моніторинг традиційно застосовують здебільшого в сферах освіти, медицини, судоустрою, бюджетного права, земельній, енергозбереження, а також гендерних питаннях тощо [3].

Участь громадськості має своїм завданням сприяння системному діалогові між органами публічної адміністрації та громадянським суспільством, який призведе до підвищення якості запобігання і протидії корупції. Саме тому забезпечення цієї діяльності й удосконалення її форм та видів можна вважати одним із пріоритетних напрямків ефективного розвитку антикорупційної політики України. Закон України «Про запобігання корупції» передбачає участь громадян, громадських об'єднань у заходах щодо запобігання, виявлення і протидії корупції. Зокрема, громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни в діяльності щодо запобігання корупції мають право: повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості; запитувати та одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації», інформацію про діяльність щодо запобігання корупції; проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно - правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій; брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції; вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції; проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції; проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції; здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері

запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству; здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції [4].

Отже, одним із впливових об'єктів організаційно-правового механізму запобігання корупції завжди є суспільство. Антикорупційна стратегія України серед заходів стосовно цього об'єкта зазначає проведення на постійній основі інформаційних кампаній, орієнтованих на різні соціальні групи та спрямованих на усунення толерантного ставлення до корупції, підвищення рівня співпраці влади та громадян у протидії корупції.

Окремо визначається необхідність розроблення законодавчих норм щодо збереження анонімності заявника та його захисту від переслідування, переходу до нових форм співпраці, таких як діалог та партнерство.

#### ***Список використаних джерел***

1. Шрамко С. С. Роль громадської свідомості у запобіганні корупції / С. С. Шрамко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2014. - Вип. 28. - Т. 3. - С. 48-51. - (Серія «Право»).

2. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листоп. 2008 р. № 976. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF>.

3. Корнієнко О. О. Правовий статус та гарантії діяльності громадськості як суб'єкта запобігання корупції / О. О. Корнієнко. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/84.pdf>.

4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

***Марков Михайло Миколайович***, професор  
кафедри оперативно-розшукової діяльності  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук

### **АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВИКРИВАЧІВ**

Законодавче регулювання захисту викривачів корупції в Україні бере свій початок від Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року, стаття 17 якого передбачала, що особи, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції, перебувають під захистом держави. Аналогічна норма містилася в статті 20 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року. Законом України від 13 травня 2014 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з